KUNSTBEELD

TIJDSCHRIFT VOOR BEELDENDE KUNST ■ 4/1995

19E JAARG. APRIL
PRIJS ƒ 16,-
BELGIË FRS. 37

JEZUS IS BOOS

DE KUNST VAN DE LIJST

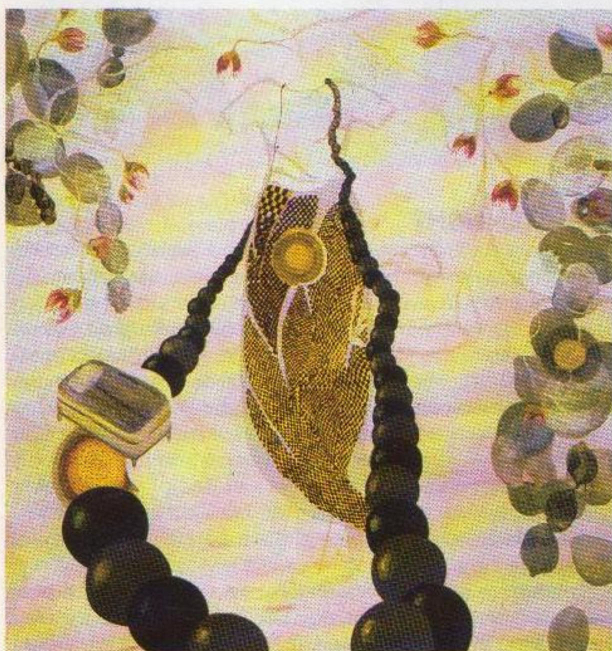
HOOGSTAAND HAAGS WERK

DOOR **HERMAN HOENEVELD**

KUNST KIJKEN IN DE RESIDENTIE

HOOGSTAAND HAAGS WERK

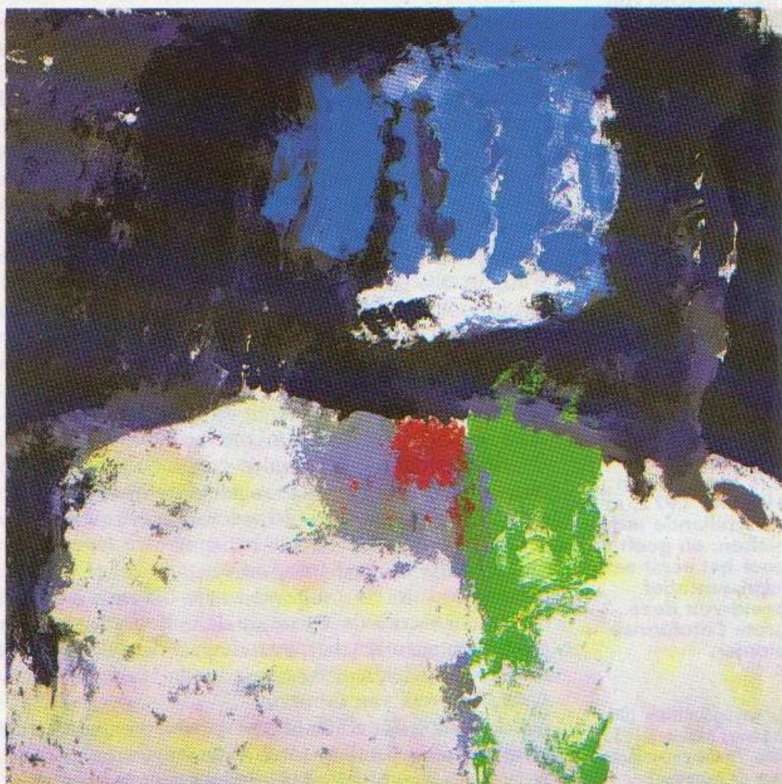
Elsa Hartjesveld; z.t., '94, olieverf op linnen; (Galerie Van Kranendonk) (foto: Ton Haartsen)

Een bezoek aan de Residentie met kunst als doel vergt enige voorbereiding. Er is immers zo'n groot aanbod dat een keuze onvermijdelijk is. Een uitstekend overzicht van maand tot maand biedt de folder 'haags werk'. Deze uitgave van 'stroom' (Haags Centrum voor Beeldende Kunst) is op binnenzak- of handtasformaat uitgevoerd en bevat een plattegrond en alle benodigde gegevens per locatie: naam, adres, openingstijden, telefoon, programma. Stroom bevindt zich in het centrum: Spui 193-195. Tel. 070-3658985.

De folder 'haags werk' leert dat 's-Gravenhage ruim 90 locaties heeft die voor liefhebbers van beeldende kunst interessant kunnen zijn. Daaronder bevinden zich ruim 20 musea: van het Haags Gemeentemuseum tot het Museum voor het Haagsche Hopje, van het Mauritshuis tot Het Nederlands PTT Museum, van het Museum van het Boek/Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum tot Museum Beelden aan Zee.Om Panorama Mesdag niet te vergeten of Museum Bredius enzovoort.

De stad kent drie kunstenaarsverenigingen: Puchri Studio, De Haagse Kunstkring en Arti et Industriae en uiteraard worden in hun gebouwen tentoonstellingen gehouden. Dan blijven er nog zo'n 65 galeries en andere expositieruimten over. Voor het aanbod van de beeldende kunst in april, hebben we ons beperkt tot een keuze uit de verenigingen en de galeries. Een keuze, in het besef dat we ongetwijfeld veel zullen missen, die is gebaseerd op de gedachte aan spreiding. Verschillende soorten beeldende kunst komen in deze keuze aan bod. Dat wil niet zeggen dat er hier sprake is van een doorsnee, in de betekenis van een gemiddeld overzicht.

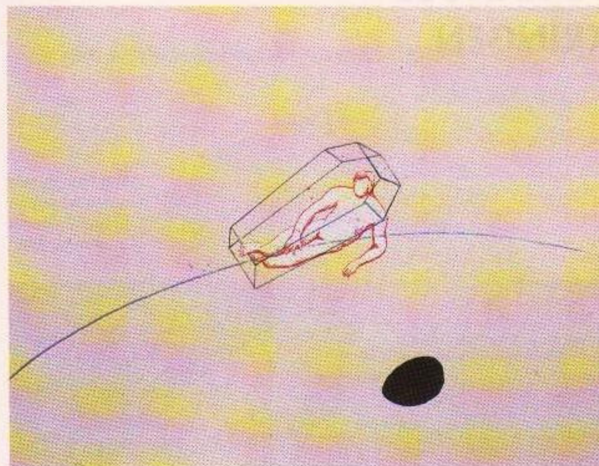
Neem bijvoorbeeld de eerste galerie die aan bod komt: Maldoror. Je kan er alles van vinden, maar 'gemiddeld' is **Maldoror**, Hoge Zand 26, allerminst. Het moderne begrip multimediaal is op deze stichting (uitgeverij, galerie en culturele evenementen) van toepassing. Maar evenzeer kan je van Maldoror zeggen dat men bewust zoekt naar dwarsverbanden tussen beeldende kunst, proza, poëzie, film, muziek. In het gebouw van de voormalige Drukkerij Voortvaren (what's in a name?) worden enerverende programma's gemaakt. Naar aanleiding van Rimbaud's 'De Dronken Boot' b.v. is vanaf 1 april een

Jef Diederen: Mont Ventoux' acryl op doek, 1994 (Galerie Nouvelles Images)

John Lie A Fo; relief, z.t., 1994 (Grafiekwinkel Inkt)

Hans van der Ham; 'De Val', kleurinkt op papier, 1994 (Seasons Galleries)

spectaculaire verzameling kunstenaars te gast. Van dag tot dag groeit het aantal. Tot en met 1 juli zal de equipe tussentijds nog van samenstelling veranderen. Men organiseert bovendien optredens en voorstellingen, o.a. van de Haagse avant-garde popgroep Trespassers W. Enkele beeldende kunstenaars die aan 'De Dronken Boot' deelnemen: Koos Dalstra, Sabrina Lindemann, Danny Devos, Justin Bennett, Stichting Maldoror, Katja Vercouteren.

WESTEINDE

Het Westeinde is een kunststraat. Om te beginnen op nr. 29 **Galerie Van Kranendonk.** De galerie werd in '83 opgericht door kunsthistoricus Jurriaan van Kranendonk die in zijn beleid duidelijkheid nastreeft en zich richt op weloverwogen gekozen jonge internationale kunstenaars die ook op langere termijn betekenis hebben. Van Kranendonk zelf omschreef zijn galerie ooit eens als een 'pilotgalerie' in plaats van een kunsthandelgalerie. Zijn veelzijdige ervaring (hij werkte als criticus, nam als galerist deel aan kunstbeurzen) kwam vorig jaar van pas toen hij als initiator van 'Art and Image' tal van collega's bijeen wist te brengen. De kunstmanifestatie in de Grote kerk werd een succes en op basis hiervan wordt ook dit jaar weer een Haagse Kunstmanifestatie georganiseerd. Van Kranendonk houdt intussen het roer van zijn galerie stevig in handen en maakt ook in de programmering voor april meer dan duidelijk waar hij op afstevent: vernieuwende kunstenaars. Van 8 april tot 11 mei is er het intrigerende werk van Ben Schot te zien: merkwaardige, visuele notities van dingen die je voelt maar niet kunt beschrijven. Hem lukt het wel. Voor het eerst toont Elsa Hartjesveld in deze galerie haar werk. Zij is een van de jonge kunstenaars die onlangs werd uitverkoren voor de Koninklijke subsidies.

Op Westeinde 22 bevindt zich **Galerie Nouvelles Images.** Om met de deur in huis te vallen: de maand april is gewijd aan een grote tentoonstelling van Jef Diederen, met nieuwe schilderijen en werken op papier. Op de bovenzaal toont men werk van Diederen uit stock. Nouvelles Images, opgericht in 1960, is een van de oudste galeries voor hedendaagse kunst in Nederland. De oprichter, Ton Berends, liet zich 35 jaar geleden in eerste instantie leiden door zijn fascinatie voor vernieuwende religieuze kunst. De profane richting die hij vervolgens insloeg, kwam voort uit dezelfde gepassioneerde intuïtie waarmee Berends ooit begon. De galerie voert een beleid dat gevestigde kunstenaars uit binnen- en buitenland prominent in beeld brengt, veelal zoals ook nu met Diederen, in grote solotentoonstellingen. Daarnaast biedt Nouvelles Images ruimte aan kunstenaars die nog aan het begin van hun loopbaan staan.

Aan het eind van het Westeinde, op nummer 203, is **Galerie Maurits van de Laar** te vinden. De galerie bestaat in deze hoedanigheid sinds 1991. Van de Laar werkt inmiddels met een twaalftal kunstenaars die geregeld bij hem exposeren. Daarnaast brengt de galerie voor ongeveer eenderde van de beschikbare mogelijkheden nieuwe, tamelijk onbekende kunstenaars die net als de anderen, de figuratie als hoofdrichting hebben. De Haagse kunstenares Aline Thomassen is in april te zien met 'Lieux Intérieurs', schilderijen en werken op papier die zijn ontstaan tijdens een reis naar en verblijf in Marokko eind vorig jaar.

Grafiekwinkel **Inkt** gaat verhuizen. Als alles volgens plan verloopt gebeurt dat in de maand mei. Vanaf 12 mei zal men op het nieuwe adres (Prinsegracht 24-26) een openingstentoonstelling houden. In april is er een feestelijk afscheid met een grote stocktentoonstelling waaraan niet minder dan 150 kunstenaars deelnemen. In 1983 werd de galerie opgericht als een initiatief van kunste-

Aline Thomassen; tempera op papier (Galerie Maurits van de Laar)

Katja Vercouteren; zelfportret in klei, juni '93, (Galerie Maldoror)

naars die zich met werken op papier in een grote, eigen ruimte presenteerden. Inmiddels is het aanbod verruimd en brengt Inkt ook schilderijen en sculpturen. De apriltentoonstelling wordt gehouden in de ruimte waar men de laatste jaren onderdak vond, vlakbij de Grote kerk, Grote Halstraat 3. De nieuwe huisvesting op de Prinsegracht beslaat de gehele parterre.
Een andere kunststraat in Den Haag is de Toussaintkade. Liefst vijf galeries op 'n rij. Eerst de Iceland Gallery op nr. 51, vervolgens Galerie Quartair op 55 en op 67-68 bevindt zich **Artline,** een grote galerie met internationale reputatie en verbanden. Bill Barends is in de eerste plaats liefhebber en verzamelaar wiens omvangrijke collectie een grote naam heeft verkregen. Nog steeds behandelt Barends zijn galerie als ruimte waarin kunstenaars die hij bewondert, gelegenheid krijgen om hun ontwikkeling te tonen. Zijn volstrekt persoonlijk keuze sluit soms goed aan op galeries in het buitenland: Nederlandse kunstenaars krijgen aldus ook elders belangrijke tentoonstellingen. Het omgekeerde geldt ook: in Artline zijn meestal toonaangevende buitenlanders te zien. Tot half april is Tomas Rajlich aan bod. Daarna kiest Barends 'Constructivisten na Mondriaan' en brengt hij werken van Bob Bonies, André van Lier, Ruedi Rienhard, Paluzzi, Novillo, Yoshikawa, Willy Müller-Brittnau.
Als buren zijn ze zelfs binnendoor te bereiken: op nr. 70 bevinden zich twee galeries: **Seasons Galleries** en **SR Galerie Ramakers.** De galeries lopen weliswaar in elkaar over maar voeren een eigen beleid. Een paar keer per jaar worden gezamenlijke tentoonstellingen gehouden, hetgeen uiteraard tot grote, belangwekkende presentaties kan leiden. Daarmee wordt niets ten nadele beweerd van de individuele exposities die men inricht.
Seasons Galleries toont in april het werk van Hans van der Ham. Een serie van 12 recente inkttekeningen trekt de aandacht naast grote houtskooltekeningen en beelden. Ton van Klints exposeert tot eind april in SR Galerie Ramakers. Deze kunstenaar maakt wandobjecten: ingenieus uitgevonden tableaus van multiplex.

FIGURATIE

Smelik & Stokking Galleries, Noordeinde 150, is een galerie die op een eigen manier past bij de globale voorkeur van menig Haagse galerie voor vormen van figuratieve kunst. Ook het werk van Jan Kuiper die er samen met zijn Engelse collega Chris Stevens in april exposeert, is in die geest herkenbaar. Beide kunstenaars passen zeer wel in het tentoonstellingsbeleid dat gericht is op realistisch werk waarin vervreemding een kenmerkend element is. Kuiper toont schilderijen en tekeningen. Hij is uiteraard geen onbekende in Den Haag al was het alleen maar omdat hij net als zijn collega's Co Westerik, Hermanus Berserik en Aat Verhoog de Koninklijke Haagse Academie volgde. Chris Stevens exposeerde, behalve in Engeland en de VS, al eerder bij Smelik & Stokking Galleries. Stevens is een opvallende portretschilder die zich vooral van olieverf bedient maar sinds enige jaren steeds vaker mixed media-portretten maakt.
In de doodlopende Maziestraat, kan men links voor een aangenaam bezoek terecht bij **Galerie Brader** en rechts, aan het eind, verpozen bij **Galerie Kadans.** Ook deze galerie wordt in den lande als een fenomeen beschouwd. Na de feestelijke viering vorig jaar van het tienjarig bestaan, biedt de galerie dit voorjaar weer interessante tentoonstellingen. Frieda van Voorst komt voor de vierde keer in Kadans met schilderijen en gemengde technieken. Een verrassend debuut voor Nederland is het werk van Hubert Wurth. Deze diplomaat/beeldend kunstenaar vervaardigt grote, abstract tekeningen en schilderijen. Beide exposities zijn t/m 13 april te zien. Daarna komt het werk van de echtgenoot van Frieda van Voorst, Jan van der Ster, aan bod. Zijn abstracte, kleurrijke schilderijen worden tentoongesteld vanaf 15 april en blijven t/m 7 mei te zijn.
In 1847 staken tien jonge kunstenaars de koppen bij elkaar en de handen uit de mouwen. Zij richtten het 'Schilderkunstig Genootschap Pulchri Studio' op. Rond de eeuwwisseling kocht de schilder/bankier Mesdag een patriciërshuis op het Lange Voorhout 15. Hij liet het pand verbouwen en schonk het aan de vereniging. Vandaag de dag beter bekend als **Pulchri Studio** kent de vereniging 250 leden, de helft uit Den Haag, de andere helft uit de rest van Nederland afkomstig.
Tot halverwege april is er in de kunstzalen van Puchri Studio werk te zien van drie kunstenaars. Van Dora Dolz zijn er schilderijen, keramiek en glazen kronen. Nic Blans sr. toont constructivistische schilderijen en van oud-Pulchri voorzitter Jurjen de Haan zijn er gouaches, tekeningen en foto's. Van 8 t/m 27 april worden op de begane grond, in de **Voorhout Galerie,** de verfijnde tonalistische schilderijen en aquarellen van Guus de Ruiter geëxposeerd; in de **Tuin Galerie** komen schilderijen van Hanny Reneman te hangen. Na 22

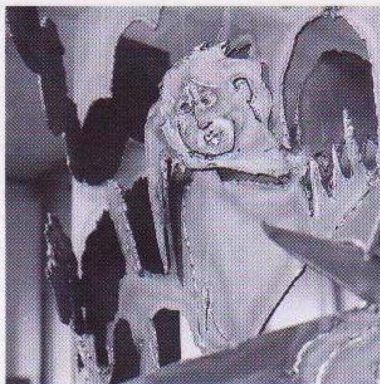
april staat Pulchri Studio in het teken van de Bevrijding. De tentoonstelling 'Vrijheid' wordt georganiseerd in nauwe samenwerking met de twee andere verenigingen, de Haagse Kunst Kring en Arti et Industriae.

Link, The Contemporary Art Company, Smidswater 15, is meer dan een galerie. Link is gevestigd in het Koetshuis van museum Paleis Lange Voorhout, een prachtige lokatie. Men heeft er een grote voorraad hedendaagse kunst. Link is een moderne, kwalitatief hoogwaardige variant op het verschijnsel kunstuitleen, met dien verstande dat men kunst kan aankopen als deelnemer in 'The Collectors Connection'. Een inventief systeem van sparen (een maandelijkse inleg) en koopgelegenheid brengt moderne beeldende kunst van niveau binnen het bereik van verschillende bestedingsmogelijkheden.

In april is er vanaf de 16e werk van Paul Wallach en Tomad Rajlich te zien.

De Haagse Kunstkring, Denneweg 64, is een vereniging met ruim 500 leden. Van Gogh debuteerde bijna een eeuw geleden in deze kring met schilderijen en ook De Toulouse-Lautrec was er te gast. Niet alleen beeldende kunst komt er aan bod. De vereniging heeft nog drie andere afdelingen: Vormgeving en Architectuur; Letteren, Theater en Film; Muziek. Aan de straatkant ligt de galerie waar permanent tentoonstellingen worden gehouden, zowel van leden als van gasten. Tot half april organiseert de Haagse Kunstkring samen met de Vrije Academie (Paviljoensgracht 20 - 24) op beider locaties een grote overzichtstentoonstelling van niet minder dan 38 Haagse constructivisten naar aanleiding van de Mondriaanherdenking.

In een oude timmerwerkplaats, Anna Paulownastraat 56A, bevindt zich **Galerie/Ateliers Schröder.** De combinatie van tentoonstellingsruimte voorin en ateliers achter-boven, is een verwezenlijking van een ideaal. De initiatiefneemster kwam ruim anderhalf geleden naar Den Haag met het idee op deze manier de afstand tussen kunstenaar en publiek te verkleinen. De opzet is om niet alleen tentoon te stellen maar ook om contacten te bewerkstelligen. De Schröder Stichting treedt ook internationaal op om uitwisseling tussen kunstenaars tot stand te brengen. De tentoonstelling (opening eind april) van Teresa Zabrzeska (Polen) is daar een voorbeeld van. Tot en met 24 april exposeert Irène Prinsen objecten, beeldhouwwerken en litho's in galerie Schröder. In de architecturale beeldspraak 'El Greco, basiliek voor een schilder' , brengt Prinsen verschillende technieken bij elkaar.

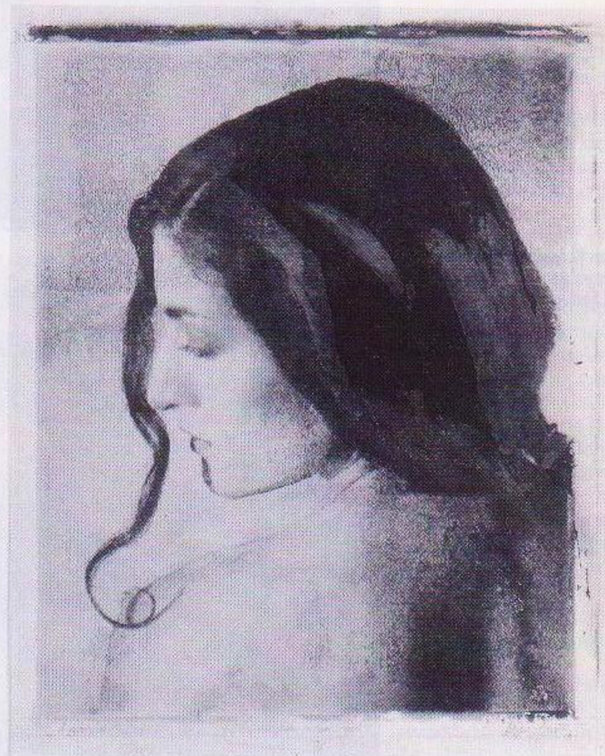
Irène Prinsen; detail 'El Greco, basiliek voor een schilder' (Galerie/Ateliers Schröder)

Aan de andere kant van de Anna Paulownastraat, op nr. 83, vindt men de **Galerie De Twee Pauwen,** waar de keuze voor het figuratieve in de hedendaagse kunst nadrukkelijk gestalte krijgt. De vrijheid die kunstenaars zo eigen is, verruimt overigens het begrip figuratief zeer, tot genoegen van de galeriehoudster en haar publiek. Figuratief/abstracte en symbolische richtingen voeren de boventoon in deze galerie die ruim vijf jaar bestaat en onverkort de esthetiek in de beeldende kunst uit de doeken poogt te doen. Meer over de daar exposerende Bert Grotjohann kan men elders in dit nummer van Kunstbeeld vinden.

Galerie Rob van den Doel, Anna Paulownastraat 105A bestaat sinds 1981 en is internationaal vermaard als glascentrum. Glaskunstenaars verheugen zich in toenemende belangstelling, niet alleen van particuliere verzamelaars maar tegenwoordig ook van bedrijven. Galerie Rob van den Doel richtte bijvoorbeeld onlangs een prachtige collectie van Copier in voor het nieuwe kantoorgebouw van de Nationale Nederlanden. In april exposeert Bernard Heesen (de zoon van Willem Heesen) 'work in progress'. Dagelijks worden de glasobjecten in de galerie aangevuld met werk dat de kunstenaar in zijn werkplaats speciaal voor deze tentoonstelling maakt.

Vroeger lag het zo voor de hand om, uit de Anna Paulownastraat komend, alvorens over te steken naar Galerie Rob van den Doel, een bezoek te brengen aan de bekende Galerie Nova Spectra op de Laan van Meerdervoort. Naar nu blijkt worden de galerie-activiteiten van Nova Spectra niet langer voortgezet, al heeft men nog steeds belangrijke persoonlijke contacten met de kunstenaars die met deze galerie lang verbonden waren.

Onze tocht door 's-Gravenhage ging in dit geval verder noordwaarts, naar de Laan Copen van Cattenburch 68 waar sinds vorig jaar de **Galerie 24** is gevestigd. De naam duidt op de 24 verschillende fotografen uit allerlei landen, die aan dit galerieproject meewerken en er op gezette tijden exposeren. Doel van de galerie is om een andere kijk op fotografie te bewerkstelligen. Uitgangspunt is de vaststelling dat fotografie internationaal steeds belangrijker wordt als au-

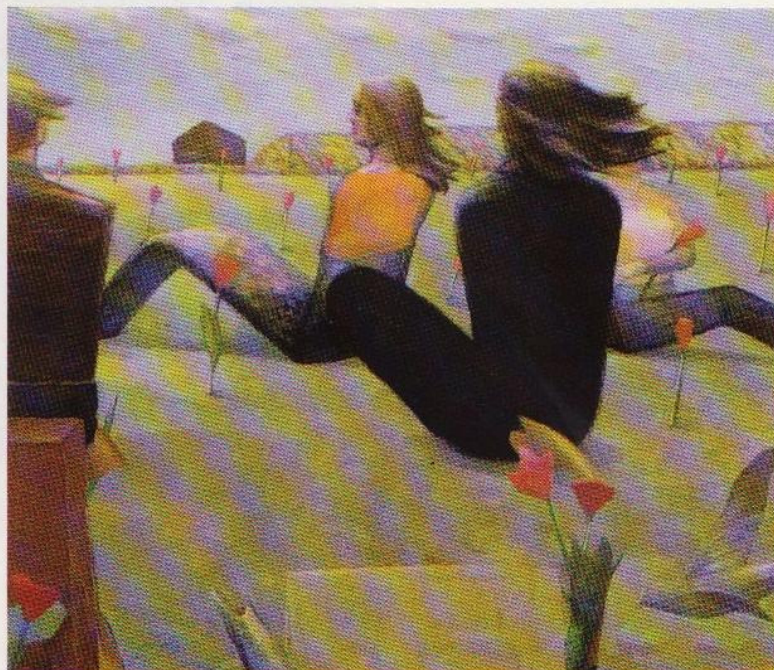

Dennis Savani; fotograaf, Circle 24, '95 (Galerie 24)

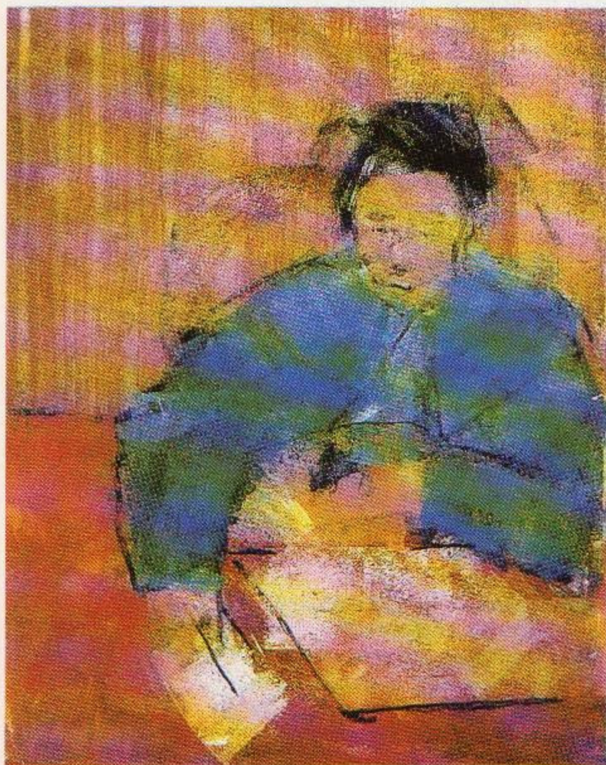

Jurjen de Haan' 'De Schipbreuk', olieverf 1990 (Pulchri Studio)

Jan Kuiper; 'Zitten', acryl/doek, 1993 (Smelik & Stokking Galleries) ►

Yvonne Jongert; 'blauw jakje', 1989 (Galerie Jan van Munster)

tonoom expressiemiddel. Galerie 24 functioneert als podium in deze ontwikkeling en beperkt zich uiteraard niet alleen tot de leden van de Circle 24. Gedurende de maand april is er het bijna abstract-impressionistische fotowerk, onder de titel 'Icons for the mind', van de Zweedes Kicki Rosenlöf te zien.
Koningin Emmakade 55 is het adres van **Galerie Jan van Munster,** een ander bekend Haags bastion van het figuratieve in de kunst. Het aangename pand dat bijkans uit z'n voegen barst van de aanwezige kunst, ondergaat de komende zomer uitbreiding door de verbouwing van het souterrain. T/m 17 april exposeren vier kunstenaars, te weten: Ed van de Kooy, Marianne Koster (beelden), Jan Bazuin en Ramesh Darji. Vanaf 23 april komt een volgend kwartet zijn opwachting maken: Yvonne Jongert, Rob van Hoek, Simon Admiraal en Peter Leyenaar (beelden). Op de Holland Art Fair is galerie Jan van Munster aanwezig met de schilder Evert Dijkstra.

STATENKWARTIER

In het zogenoemde Statenkwartier (bij het Haags Gemeentemuseum) is de kunst net zo geliefd als elders in de stad. Voor deze galerie galerij beperken we ons tot twee, zeer uiteenlopende galeries.
In de Anthonie Duyckstraat 181/183 bevindt zich **Galerie/Atelier de Fietsenstalling.** Het is een initiatief van beeldend kunstenares Marijke Theunissen. (Eind april wordt van haar een groot monument ter herdenking van de omgekomen joden in Den Bosch onthuld. In haar atelier, achter de galerie, heeft maandenlang de maquette gestaan.) Aan de straatkant had zij ruimte over en stelde die, nu bijna vijf jaar geleden, open voor jonge kunstenaars. Het is een ideale plek om (voor het eerst) te exposeren; Marijke Theunissen verwacht dat de kunstenaar alles zelf doet en organiseert: inrichting, opening, publiciteit. Om de twee jaar wordt een groepstentoonstelling gehouden van de voorgaande exposanten. Een jury, waarin de directeur van het Haags Gemeentemuseum, kent dan de GAF-prijs (gesteund door het VSB-fonds) toe aan de drie beste kunstenaars.
Tot en met 23 april exposeert Sasha Zuidam met houtsnedes en zeefdrukken, op het thema Ikaros, met de toepasselijke titel 'Op vleugels' in Galerie/Atelier de Fietsenstalling.
De Statengalerie, Van Boetzelaerlaan 118, bestaat ongeveer vijf jaar en heeft zich inmiddels ontpopt als een van de weinige locaties waar (nog) installaties worden gemaakt. Tot en met 21 april kan men zien hoe de Israëlische kunstenaar Belu-Simion Fainaru in de galerie aan het werk is geweest. Deze installatie is een onderdeel van het half jaarlijks programma: 'A world is made in seven days' waaraan zeven kunstenaars deelnemen: Mohamed El Baz (Frankrijk), Sery C. (Duitsland), Judith Barry (VS), Tania Kovats (Engeland) en Donatella Landi (Italië) gingen Fainaru vooraf. Tot slot maakt in mei/juni de Nederlandse Sandra Derks de zevende installatie.